

บทที่ 2

ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายและรัฐ และวิธีพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมและศาลทหาร

ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย “ศาล” ถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีสถานะเทียบเท่ากับรัฐสภา และรัฐบาล เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบ่งแยกการใช้อำนาจรัฐออกเป็นสามอำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยมีองค์กรที่ใช้อำนาจทั้งสามประกอบด้วยรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ รัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร และศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทย ได้วางหลักการโดยแบ่งแยกศาลออกจากฝ่ายบริหารอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล ตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีศาล 4 ประเภท ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร โดยศาลแต่ละประเภทจะมีอำนาจในการพิจารณาคดีแต่ละประเภทแตกต่างกันไปตามที่รัฐธรรมนูญ และกฎหมายจัดตั้งศาลนั้นๆ จะได้กำหนด กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญ จะมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม จะรับพิจารณาและวินิจฉัยในเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและทางอาญาทั้งปวง ส่วนศาลปกครองจะรับพิจารณาและวินิจฉัยคดี ที่เกี่ยวกับการปกครองระหว่างรัฐหรือองค์กรของรัฐกับประชาชน สำหรับศาลทหารนั้นรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร และคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ และพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 กำหนดให้ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาลงโทษทางอาญาต่อบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งกล่าวได้ว่าบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น หมายถึง ข้าราชการทหารทั่วๆ ไป นั่นเอง

2.1 ระบบศาล

ประเทศเอกราชทั้งหลายจะต้องมีศาล¹ สำหรับเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตยของรัฐ เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเป็นคดีสู่ศาลทั้งในทางแพ่งและทางอาญา เนื่องจากเป็นเจตนารมณ์ของรัฐที่จะป้องกันมิให้คู่กรณีระงับข้อพิพาทกันเอง ด้วยวิธีการใช้กำลังบังคับหรือวิธีการอันมิชอบใด ๆ จึงรับมาเป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่จะใช้กำลังบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอันจะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายและความสงบเรียบร้อยในสังคม

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม (The rule of law) ได้แก่ หลักการแห่งกฎหมายที่เกื้อหนุนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และยอมรับนับถือสิทธิและเสรีภาพแห่งมนุษยชนทุกแห่งทุกมุม รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองให้พ้นจากลัทธิตหารราชย์ หากมีข้อพิพาทใด ๆ เกิดขึ้นไม่ว่าระหว่างรัฐกับเอกชนหรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลสถิตยุติธรรมเท่านั้นที่มีอำนาจอิสระและเด็ดขาดในการตัดสินข้อพิพาทนั้นตามกฎหมายของบ้านเมือง อย่างไรก็ตามหลักนิติธรรมก็มีข้อยกเว้นอยู่ว่าถ้าเรื่องใดก็ตามกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ หรือความผาสุกของประชาชนแล้ว แม้จะมีกฎหมายก้ำกั้วล่วงเข้าไปปิดครอบสิทธิ และเสรีภาพของมนุษยชน ก็ย่อมเป็นกฎหมายที่ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (1) ที่นิยามไว้ว่า “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (1) ได้นิยามไว้ว่า “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา

จะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่า “ศาล” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากว้างกว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยไม่จำกัดอำนาจศาลไว้เฉพาะทำการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อบังคับไปตามสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบที่บุคคลมีอยู่ตามกฎหมายเท่านั้น แต่มีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญาทุกอย่าง เช่น การออกหมายจับ หมายค้น หรือหมายขังในระหว่างสอบสวน เป็นต้น

¹ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2555). *คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 13 – 29.

การที่กฎหมายให้ความหมายของคำว่า “ศาล” รวมถึงผู้พิพากษาด้วยนั้น ความจริงผู้พิพากษา ก็คือ “ศาล” นั่นเอง เป็นแต่ไม่ได้เรียกชื่อเป็น “ศาล” เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ที่ให้อำนาจผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีบางประการ²

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) คำว่า “คดี” หมายความว่า กระบวนพิจารณา ตั้งแต่เสนอคำฟ้องเป็นต้นไป ไม่จำกัดว่าสิ้นสุดลงเมื่อใด แม้ภายหลังพิพากษา ก็ยังเป็นคดีอยู่ คดีจึงเริ่มต้น ตั้งแต่มีการเสนอคำฟ้องเพื่อให้ได้รับความรับรอง คู่ครองหรือบังคับตาม หรือเพื่อการใช้สิทธิทางศาล ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้ให้ความหมายไว้ แต่ถ้าพิจารณาจากคำว่าศาล” ที่นิยามไว้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว คำว่า “คดี” น่าจะมีความหมายกว้างกว่าที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติไว้ การออกหมายจับหรือหมายค้น ซึ่งออกให้ก่อนที่จะมีการยื่น คำฟ้อง เป็นคดีต่อศาลโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา จึงถือว่าเป็นการกระทำของศาล แสดงว่า ศาลมีบทบาทในการให้ความคุ้มครองประชาชนจากการกระทำของรัฐ หรือของพนักงานเจ้าหน้าที่ อันเกิดจากการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ราชการที่มีอยู่ตามกฎหมาย

สำหรับคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 แบ่งคดีออกเป็นคดีมีข้อพิพาทและคดีไม่มีข้อพิพาท ศาลจึงมิได้เป็นผู้มีคำพิพากษาซึ่งขาดตัดสินคดีที่พิพาทกันที่มีคู่ความสองฝ่ายเท่านั้น ยังเป็นผู้มีคำสั่งซึ่งขาดคดีไม่มีข้อพิพาทที่มีผู้ร้องฝ่ายเดียวด้วย

² พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

มาตรา 24 ให้ผู้พิพากษาคณะหนึ่งมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) ออกหมายเรียก หมายอาญา หรือหมายสั่งให้ส่งคนมาจากหรือไปยังจังหวัดอื่น
- (2) ออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี

มาตรา 25 ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาคณะเดียวเป็นองค์คณะมีอำนาจเกี่ยวแก่คดีซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้นดังต่อไปนี้

- (1) ไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีทั้งปวง
- (2) ไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย
- (3) ไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา

(4) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสามแสนบาท ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินดังกล่าวอาจขยายได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

(5) พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษจำคุกเกินหกเดือน หรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้

ผู้พิพากษาประจำศาลไม่มีอำนาจตาม (3) (4) หรือ (5)

การพิพากษาคดีของศาลมีผลบังคับระหว่างคู่ความเป็นเด็ดขาด ฝ่ายที่ชนะคดีมีอำนาจบังคับคดีแก่อีกฝ่ายได้ โดยมีกฎหมายรองรับและจัดเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ได้ผลตามที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิด เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด และมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิด ฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14 กำหนดให้คดีบางประเภทไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารคือ (1) คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำความผิดด้วยกัน (2) คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน (3) คดีที่ต้องดำเนินในศาลเยาวชนและครอบครัว (4) คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

จากบทบัญญัติของกฎหมาย ศาลยุติธรรม ศาลปกครองและศาลทหาร มีความเป็นอิสระจากกัน โดยมีหน่วยงานธุรการของแต่ละศาลโดยเฉพาะ เมื่อมีศาลหลายศาลเป็นอิสระจากกันเช่นนี้ แม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดลักษณะของคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเหล่านั้น เป็นการเฉพาะแล้วก็ตาม ก็อาจจะเกิดปัญหาว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจของศาลใดขึ้นได้ จึงได้มีกฎหมายออกใช้บังคับเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ที่กำหนดวิธีการวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจของศาลใดไว้ และจัดตั้งองค์กรพิเศษเป็นต่างหากในรูปคณะกรรมการเรียกว่า คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลให้เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยปัญหาดังกล่าว

2.2 ระบบศาลยุติธรรมของไทย

2.2.1 แนวความคิดและหลักการของศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรม เป็นองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีต่างๆ อย่างเป็นอิสระซึ่งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติไม่อาจก้าวล่วงได้ โดยเมื่อปีพุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 275 ได้บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ โดยในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 5 บัญญัติให้มีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระมีฐานะเป็นนิติบุคคล จึงถือว่าศาลยุติธรรมได้แยกออกจากกระทรวงยุติธรรมนับตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2543 เป็นต้นมา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ได้บัญญัติจัดรูปแบบสถาบันตุลาการ

ให้อยู่ในลักษณะศาลคู่โดยเพิ่มศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครอง นอกเหนือจากศาลยุติธรรมและศาลทหารที่มีอยู่เดิมจนถึงปัจจุบัน ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ มีความสำคัญต่อการปกครองประเทศแบบนิติรัฐ เพื่อคานและดุลกับอำนาจนิติบัญญัติและบริหาร โดยหลักนิติธรรม ศาลยุติธรรมจำเป็นต้องมีความเป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซงจากฝ่ายอื่น เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินของปัจเจกชนอย่างอิสระด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมภายใต้หลักเกณฑ์แห่งกฎหมายอย่างเดียวกันตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย³

2.2.2 การแบ่งชั้นศาล

พระราชบัญญัติศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 1 บัญญัติเรื่องการแบ่งชั้น ของศาลยุติธรรม ออกเป็น 3 ชั้นคือ

2.2.2.1 ศาลชั้นต้น เป็นศาลที่คู่ความเริ่มต้นฟ้องคดีคือเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาชี้ขาด ตัดสินคดีแพ่งและคดีอาญาในศาลชั้นต้น หลังจากนั้นจึงจะมีการอุทธรณ์ฎีกาต่อไปยังศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา แล้วแต่กรณี คู่ความจะไปฟ้องร้องเริ่มต้นคดีที่ศาลฎีกาทีเดียวไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

2.2.2.2 ศาลอุทธรณ์ เป็นศาลชั้นกลางที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้น กล่าวคือ เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วหากคู่ความ ไม่พอใจก็มีสิทธิจะยื่นอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าคดีทุกเรื่องจะอุทธรณ์ได้เสมอไป คู่ความจะมีสิทธิอุทธรณ์เรื่องใดหรือไม่ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลอุทธรณ์แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค

2.2.2.3 ศาลฎีกา หรือที่เรียกกันว่าเป็น “ศาลสูงสุด” เป็นศาลรับคดีซึ่งอุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์ กล่าวคือ เมื่อศาลอุทธรณ์ศาลใดศาลหนึ่ง ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง หากคู่ความ ไม่พอใจก็มีสิทธิจะยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาได้ แต่สิทธิที่จะฎีกานี้ก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยฎีกาซึ่งมีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา ศาลฎีกามีเพียงศาลเดียวตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีเขตอำนาจครอบคลุมศาลอุทธรณ์และศาลชั้นต้นทุกศาลทั่วราชอาณาจักร โดยปกติจะรับฎีกาคดีซึ่งฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เว้นแต่คดีภาษีอากร หรือคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติ

³ ชาญต์ นิจจันทร์ศรี. (2548). *รูปแบบการพิจารณาคดีในศาลทหารเปรียบเทียบกับศาลยุติธรรม*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 38 – 41.

ให้อุทธรณ์ตรงไปยังศาลฎีกาและคดีแรงงานซึ่งกฎหมายบัญญัติให้อุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย โดยอุทธรณ์จากศาลแรงงานกลาง ไปยังศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์⁴

2.3 ระบบศาลทหารของไทย

เนื่องจากศาลทหารมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาลงโทษทางอาญาต่อบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ทำให้ดูเหมือนว่า เขตอำนาจศาลทหารซ้ำซ้อนกับเขตอำนาจศาลยุติธรรมในเรื่องของการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ด้วยเหตุนี้จึงมีปัญหาดกเถียงในหมู่นักวิชาการทางกฎหมายและนักประชาธิปไตยว่า ในปัจจุบันยังสมควรต้องมีศาลทหารต่อไปหรือไม่ โดยฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องมีศาลทหาร เนื่องจากเป็นการให้อภิสิทธิ์พิเศษแก่ทหารซึ่งทหารและประชาชนสมควรจะต้องมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน เมื่อทหารกระทำผิดก็สมควรให้ศาลยุติธรรม เป็นผู้พิจารณาลงโทษ การให้แยกไปขึ้นศาลทหารซึ่งมีทหารด้วยกันเป็นผู้พิจารณาคดีสินลงโทษอาจจะ มีการลำเอียงช่วยเหลือกันได้ และทำให้ประชาชนที่เป็นผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม ประกอบกับ ในความคิดของนักประชาธิปไตยมองว่า ศาลทหารเป็นภาพลักษณ์ของระบอบเผด็จการ เพราะในสมัยที่มีการปฏิวัติรัฐประหารก็มักจะมีคำสั่งของคณะปฏิวัติให้คดีบางประเภทมาขึ้นศาลทหารพิจารณา เช่น คดีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นต้น นักวิชาการเหล่านี้จึงเห็นว่า เมื่อประเทศไทยได้มีการปกครอง เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบแล้วก็ไม่สมควรที่ต้องมีศาลทหารอีกต่อไป⁵

ส่วนฝ่ายที่เห็นว่า ยังสมควรต้องมีศาลทหาร โดยให้เหตุผลว่า การมีศาลทหารนั้นถือเป็นหลักสากลซึ่งในนานาอารยประเทศต่างก็มีศาลทหารแทบทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศมหาอำนาจ

⁴ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

มาตรา 23 ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่กรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คดีที่ศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว คู่ความไม่มีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไป

⁵ สายันต์ ขุนขจี. (2549). *ระบบศาลทหาร*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 17.

อย่างสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส หรือจีน เว้นแต่ในประเทศที่พ่ายแพ้สงคราม (สงครามโลกครั้งที่ 2) อย่างเช่น เยอรมัน หรือญี่ปุ่น ที่ถูกจำกัดไม่ให้มีศาลทหาร นอกจากนี้ศาลทหารมีวิธีพิจารณาคดีที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ได้ ซึ่งต่างจากศาลพลเรือน (ศาลยุติธรรม) ที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ดังนั้นในเวลาไม่ปกติ เช่น เวลาสงคราม ก็จำเป็นต้องใช้ระบบของศาลทหารเพื่อแก้ไขสถานการณ์ ของประเทศ โดยให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศสามารถดำเนินต่อไปได้ และเหมาะสมต่อสถานการณ์ ในขณะที่ ประกอบกับในเรื่องเขตอำนาจศาลพลเรือน (ศาลยุติธรรม) จะมีเขตอำนาจจำกัดอยู่แค่ในพื้นที่ตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น ในกรณีที่ต้องไปปฏิบัติภารกิจ หรือเข้ายึดดินแดนเข้าศึกในต่างประเทศ ศาลพลเรือน (ศาลยุติธรรม) ก็จะไม่สามารถติดตามกองกำลังของกองทัพไปทำหน้าที่ในการให้ความยุติธรรมได้ นอกจากนี้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศบางเรื่องได้กำหนดห้ามไม่ให้ฟ้องคดีบุคคลบางประเภทต่อศาลในระบบปกติ เช่น กรณีของเชลยศึก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เห็นว่าเหตุผลและความจำเป็นอย่างหนึ่งในการมีศาลทหาร เนื่องจากการรักษาความมั่นคงของประเทศถือได้ว่าเป็นประโยชน์สูงสุด ซึ่งการรักษาความมั่นคงนั้นจำเป็นต้องพึ่งพากองกำลังทหารที่เข้มแข็ง มีหลักการที่ถือได้ว่าเป็นหลักการยุทธศาสตร์ได้อย่างหนึ่ง คือ หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา หมายถึง การให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการบังคับบัญชาได้ การมีศาลทหารเป็นการแสดงถึงอำนาจของผู้บังคับบัญชาทหารในการปกครองแบบรวมอำนาจและเป็นเอกภาพ เพราะผู้บังคับบัญชาทหารจะมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทหาร เช่น การเป็นตุลาการร่วมในการตัดสินคดี และมีอำนาจอุทธรณ์ ฎีกา อำนาจสั่งลงโทษต่อทหารที่ศาลได้พิพากษาให้ลงโทษแล้ว เป็นต้น ซึ่งอำนาจต่างๆ ดังกล่าวนี้ ไม่มีในกระบวนการพิจารณาของศาลพลเรือน นอกจากนี้การที่ผู้บังคับบัญชาทหารได้เข้าร่วมเป็นตุลาการ ก็จะได้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้กำลังพลดังกล่าวไปกระทำความผิดอาญาของบ้านเมือง และจะได้หาแนวทางในการป้องกันและแก้ไข ไม่ให้มีกำลังพลไปกระทำความผิดเช่นนั้นอีก ด้วยเหตุนี้ศาลทหารจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจการปกครองบังคับบัญชาทหารโดยตรง ดังนั้น วินัยของทหารจึงเข้มงวด ความผิดวินัยบางอย่างของพลเรือนอาจเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ทางทหารถือเป็นเรื่องร้ายแรงต้องถูกลงโทษ เช่นเดียวกับความผิดทางอาญาของบ้านเมืองทั่วไป เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่าง เช่น การขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือการหนีราชการ เป็นต้น

และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ แม้จะมีกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารที่กระทำความผิดวินัยได้ แต่เนื่องจากกองทัพประกอบด้วยกำลังพลจำนวนมาก และบางครั้งการกระทำความผิดวินัยของกำลังพลดังกล่าว เป็นการผิดต่อกฎหมายของบ้านเมืองด้วย บางเรื่องมีผลกระทบต่อประชาชน การจะให้ผู้บังคับบัญชาลงโทษทัณฑ์ตามวินัยทหารย่อมเป็นการไม่ถูกต้องต่อหลักกฎหมายบ้านเมือง และอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมทั้งต่อประชาชนผู้เสียหาย และตัว

ทหารที่กระทำผิดเอง แต่การจะให้ทหารที่กระทำผิดไปขึ้นศาล และใช้วิธีการเช่นเดียวกับพลเรือน โดยผู้บังคับบัญชาทหารไม่มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยได้ ก็จะเป็นการบั่นทอนอำนาจผู้บังคับบัญชาทหารว่าไม่สามารถให้คุณให้โทษ ต่อทหารได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อคำสั่งการในอำนาจของผู้บังคับบัญชาทหารทั้งในยามปกติและยามสงคราม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้มีศาลทหารเพื่อใช้จัดการกับทหารที่กระทำผิดดังกล่าวให้เป็นไปตามครรลองของบ้านเมือง จึงถือได้ว่าศาลทหารเป็นการรองรับอำนาจของผู้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดดุลยภาพในทางปกครองและการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายบ้านเมือง

ด้วยเหตุผลและความจำเป็น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงได้บัญญัติให้มีศาลทหาร ศาลทหารจึงถือเป็นองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม และศาลปกครอง ซึ่งปัจจุบันถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 199

2.3.1 ประวัติและความเป็นมาของศาลทหารไทย

ศาลทหารได้มีขึ้นตั้งแต่มีการทหารไว้ป้องกันประเทศ⁶ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ระบบศาลทหารไทยปรากฏตามกฎหมายลักษณะขบถศึก จุลศักราช 796 ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 ในเรื่องการศาล จะมีศาลหลายศาลสังกัดอยู่ ตามกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ศาลใดสังกัดอยู่กระทรวง ทบวงใด เขตอำนาจของศาลก็เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม นั้น เช่น ศาลกรมท่า มีอำนาจชำระคดีความต่างประเทศ ศาลกรมนา ชำระคดีเรื่องนา ศาลกลาโหม ชำระความที่เกี่ยวกับทหารและยังชำระความพลเรือนด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากสมุหพระกลาโหมนั้นมีได้มีเพียงอำนาจหน้าที่เฉพาะการบังคับบัญชาทหารบก ทหารเรือ เท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่จัดการปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้ด้วย ศาลที่ขึ้นอยู่ในกระทรวงกลาโหมมีทั้งศาลที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพ และศาลในหัวเมืองฝ่ายใต้ด้วย ศาลกลาโหมจึงมีลักษณะเป็นทั้งศาลทหารและศาลพลเรือน ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2434 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงในเรื่องการศาลทั้งหมด โดยให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น และรวบรวมศาลซึ่งกระจัดกระจายสังกัดอยู่ในกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ เข้ามาสังกัดกระทรวงยุติธรรมจนหมดสิ้นทุกศาล ยกเว้นแต่เพียงศาลทหาร เพียงศาลเดียวที่ยังคงให้สังกัดกระทรวงกลาโหมอยู่ตามเดิม ศาลในประเทศไทยจึงแบ่งได้เป็นศาลกระทรวงยุติธรรมกับศาลทหาร นับแต่นั้นมา ต่อมาในปี

⁶ พระขจรเนติยุทธ. (2478). *กฎหมายอาชญาพิสดาร (พระธรรมนูญศาลทหาร)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง. หน้า 1 – 10.

พ.ศ. 2450 ได้มีการประกาศใช้พระธรรมนูญศาลทหาร ร.ศ. 126 (พ.ศ. 2450) และพระธรรมนูญศาลทหารเรือ ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ศาลทหารบก และศาลทหารเรือ ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2455 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลทหารบกกว่าด้วยตำรวจภูธร ร.ศ.131 ตามพระราชบัญญัตินี้ ตำรวจภูธรเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2459 พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกประกาศกำหนดอำนาจ “ศาลทหารรักษาวัง” ซึ่งกำหนดให้ ศาลทหารรักษาวัง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ทหารรักษาวังกระทำความผิดเป็นอาญาวิง มีกฎหมายเทียบศาล ต่อมาพระธรรมนูญศาลทหารบก ร.ศ. 126 ได้ถูกยกเลิก และใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารบก พ.ศ. 2465 แทน และในปี พ.ศ. 2469 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกอำนาจศาลทหารรักษาวัง ไปพร้อมกับศาลทหารบกในปี พ.ศ. 2477 และได้รวมพระธรรมนูญศาลทหารเรือเข้าเป็นฉบับเดียวกัน โดยตราเป็นพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารพุทธศักราช 2498 กฎหมายฉบับดังกล่าว จึงได้ถูกยกเลิกไป และใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แทน คือ ฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมในเวลาต่อมาอีกหลายครั้งจนกระทั่งครั้งสุดท้ายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม 2558⁷

2.3.2 ธรรมนูญศาลทหาร

ศาลทหารจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 นอกจากจะมีลักษณะเช่นเดียวกับพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่จัดตั้งศาลยุติธรรมแล้ว พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารยังมีบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความในศาลทหาร รวมไปถึงบทบัญญัติในเรื่องการแต่งตั้ง และถอดถอนตุลาการอีกด้วย จึงเป็นการนำเอาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับระบบศาลและตุลาการ (ในศาลพลเรือนเรียกว่า ผู้พิพากษา) ทั้งหมดมารวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ซึ่งถ้าหากเทียบเป็นกฎหมายในปัจจุบันก็คงเรียกชื่อว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทหารและวิธีพิจารณาความในศาลทหาร เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

2.3.3 การดำเนินคดีในศาลทหาร

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร กำหนดให้ศาลทหารใช้วิธีพิจารณาคดีตามกฎหมาย กฎข้อบังคับ ซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับก่อน ซึ่งถ้าไม่มี จึงจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ และถ้าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มี จึงให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม ซึ่งพอสรุปได้ว่า กรณีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาล

⁷ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2558.

ทหารไปกระทำผิดอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารนั้น ถ้าผู้เสียหายไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร จะต้องไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อสอบสวนแล้วส่งสำนวนคดีให้อัยการทหารเป็นผู้ฟ้องคดีในศาลทหาร แต่ถ้าผู้เสียหายเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารก็อาจแต่งตั้งทนายความ หรือทนายทหาร เพื่อฟ้องคดีต่อศาลทหารเองได้ หรือผู้บังคับบัญชาจะแต่งตั้งกรรมการสอบสวน หรืออาจให้นายทหารพระธรรมนูญเป็นผู้สอบสวน เมื่อสอบสวนเสร็จแล้ว จึงส่งสำนวนคดีไปให้อัยการทหารเพื่อฟ้องคดีต่อศาลทหารต่อไป

ในขั้นตอนการดำเนินคดีดังกล่าว เมื่อศาลทหารชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้ว ศาลทหารในเวลาปกตินอกจากคู่ความคือ โจทก์ และจำเลยที่มีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวแล้ว จำศาลทหาร ยังมีหน้าที่จะต้องแจ้งผลคดีนั้น ไปให้ผู้บังคับบัญชาของจำเลยทราบเพื่อพิจารณาว่าจะอุทธรณ์ หรือ ฎีกา หรือไม่ ถ้าผู้บังคับบัญชาทหารดังกล่าวมีความประสงค์จะอุทธรณ์หรือ ฎีกา ก็สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ หรือ ฎีกา ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาให้คู่ความฟัง หรือจะไม่อุทธรณ์ หรือ ฎีกา ก็ได้ และเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว การบังคับตามคำพิพากษาจำศาลทหารก็จะดำเนินการแจ้งผลคำพิพากษานั้น ให้ผู้บังคับบัญชาทหาร เพื่อดำเนินการบังคับโทษ เช่น ศาลให้ลงโทษจำคุก จำศาลก็จะส่งคำพิพากษาและหมายแจ้งโทษเด็ดขาดให้ผู้บังคับบัญชาทหารลงนามในหมาย ซึ่งในทางกฎหมายจะเรียกผู้บังคับบัญชาทหารดังกล่าวว่า ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ จะเห็นได้ว่าการบังคับโทษของศาลทหารนี้แตกต่างกับศาลพลเรือนเพราะในศาลพลเรือนเมื่อศาลพิพากษาแล้ว ศาลจะเป็นผู้ออกกฎหมาย เพื่อบังคับโทษตามคำพิพากษาได้เลย ศาลทหารถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองบังคับบัญชาทหาร เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งเป็นกำลังสำคัญในการป้องกันอธิปไตยของประเทศ อีกทั้งยังเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนด้วย

2.3.4 ผู้มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหาร

2.3.4.1 ผู้ที่เป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหาร สามารถแบ่งตามสถานการณ์ได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.3.4.1.1 ศาลทหารในเวลาปกติ ผู้ที่มีอำนาจดำเนินคดีในศาลทหาร คือ

(1) อัยการทหาร รวมทั้งอัยการผู้ช่วย และผู้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอนุมัติให้ฝึกหัดดำเนินคดีในศาลทหารได้ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 12 โดยปกติอัยการศาลทหารหรือผู้ฝึกหัดดำเนินคดีในศาลทหารแห่งใดก็เป็น โจทก์ฟ้องคดีต่อศาลทหารแห่งนั้น

(2) ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 แต่ถ้าผู้เสียหายไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ไม่สามารถ

ดำเนินคดีอาญาในศาลทหารได้ ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็น โจทก์ฟ้องคดีแทน เฉพาะอัยการทหาร หรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเท่านั้นเป็น โจทก์ฟ้องคดีได้

คำว่า “มอบคดี” ตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มิได้หมายความว่า ผู้เสียหายทำหนังสือมอบอำนาจให้อัยการทหารยื่นฟ้องคดีแทน แต่มีความหมายเพียงว่าเมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเองไม่ได้แล้ว ก็เป็นหน้าที่ของอัยการทหารที่รับคดีไว้เป็น โจทก์ฟ้องคดีต่อไป (คำพิพากษาศาลทหารสูงสุด ที่ 20/2500)

2.3.4.1.2 ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ หรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก อัยการทหารเท่านั้นมีอำนาจเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญา

2.3.5 เหตุที่ต้องมีศาลทหาร

กฎหมายมีความมุ่งหมาย 2 ประการ คือ

2.3.5.1 ทหารเป็นกำลังสำคัญของชาติ จำเป็นต้องควบคุมวินัย และความเรียบร้อย ทั้งในและนอกเวลาสงคราม โดยเฉพาะในเวลาสงครามก็ยิ่งเข้มงวดกวดขัน การปกครองทหารทั้งวินัยกับการศาล จึงต้องแยกออกจากพลเรือน

2.3.5.2 เพื่อประโยชน์ในการปกครองทั่วไป เช่น การรับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร การจัดกำลัง การระดมสรรพกำลัง เป็นต้น

ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่า ชาติไทยเป็นชาติซึ่งได้มีมาแต่โบราณกาลนับย้อนหลังขึ้นไป เป็นเวลากว่า 6,000 ปี ประวัติอันยาวนานชาติไทยนั้นเต็มไปด้วยการสู้รบเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทยตลอดมา ชาติไทยเป็นชาติที่มีกองทหารป้องกันและต่อต้านการรุกรานของศัตรูภายนอกเสมอมา ในเมื่อมีกองทหารก็ทำให้เกิดมีกฎหมายและธรรมเนียมทหารขึ้น แต่เนื่องจากการป้องกันประเทศเป็นสิ่งอันสำคัญ ยิ่งไทยที่ลงต่อผู้ที่ละเมิดต่อกฎหมายแบบธรรมเนียมทหาร จึงหนักยิ่งกว่าไทยที่ลงต่อราษฎรสามัญ ด้วยเหตุนี้เอง ศาลอื่นจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาโทษทหาร นอกจากศาลทหารเท่านั้น

2.3.6 การดำเนินคดีอาญาของอัยการทหาร

2.3.6.1 ประวัติอัยการทหาร

ในสมัยโบราณ การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร หรือศาลกลาโหม ยังไม่มีอัยการดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะต้องฟ้องร้องว่ากล่าวตลอดจนจัดหาพยานหลักฐานมาเอง ศาลหรือ ผู้ทำหน้าที่ตุลาการมีหน้าที่เพียงเป็นชำระคดีให้เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากประกาศพระราชกำหนดกฎหมายในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้อ 10⁸ พระราชบัญญัติสำหรับ

⁸ กรมพระธรรมนูญ. (2509). *หนังสือรายงานประจำปี 2508 – 2509*. กรุงเทพฯ: กรมแผนที่ทหาร. หน้า 7 – 14.

ตุลาการศาลรับสั่ง ร.ศ.93 (จุลศักราช 1236) ข้อ 3 และ 4 และพระราชบัญญัติข้อบังคับบริหารมหาดเล็ก พ.ศ. 2420 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ต่อมาในปี พ.ศ. 2442 (ร.ศ.118) ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง พันเอก พระประสิทธิ์ราชศักดิ์ ให้เป็นอัยการทหารตามคำสั่ง ดังนี้

ให้พระประสิทธิ์ราชศักดิ์ ยกรบัตรทัพบก ไปทำการในหน้าที่อัยการทัพบกที่ 311/11221 ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก 121

“ด้วยราชการทหารบกขณะนี้ ในแผนกทางคดีมีทวีมากขึ้น ทั้งการที่จะจัดระเบียบของหน้าที่ กรมไวยาการทหารบกมีเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก สมควรจะต้องมีเจ้าหน้าที่ดำริห์การเรื่องให้ตลอดไป เฉพาะนั้น ให้นายพันเอก พระประสิทธิ์ราชศักดิ์ ยกรบัตรทัพบก ไปทำการในหน้าที่ไวยาการทัพบก ชั่วคราวหนึ่ง คงรับพระราชทานเงินเดือนในตำแหน่งยกรบัตรทัพบกไปก่อน ส่วนหน้าที่ยกรบัตรทัพบกซึ่งว่างอยู่นั้น ให้นายพันตรีพระสุนทรพิมล ผู้ช่วยยกรบัตรทัพบกครั้งตำแหน่งยกรบัตรทัพบก และให้ ฯลฯ

ทั้งนี้ให้รับส่งนำที่กันตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

จิรประวัติวรเดช

ผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ”

พันเอกพระประสิทธิ์ราชศักดิ์ ท่านเป็นอัยการทหารคนแรกก่อนมีคำสั่งตั้ง กรมพระธรรมมูญ และยังเป็นผู้วางรากฐานในกิจการศาลทหาร ตลอดจนวางรากฐานของกรมพระธรรมมูญ อีกด้วย ครั้นถึง พ.ศ. 2446 ได้มีคำสั่งกรมยุทธนาธิการที่ 96/2471 ลงวันที่ 1 มิถุนายน รัตนโกสินทรศก 122 สั่งให้นายพันตรี หลวงวิไชยพลฤทธิ์ ปฏิบัติหน้าที่เป็นอัยการทหารต่อจากพระประสิทธิ์ราชศักดิ์ สำหรับ นายพันตรี หลวงวิไชยพลฤทธิ์ ผู้นี้ต่อมาได้เลื่อนเป็นเจ้ากรมพระธรรมมูญทหารบกคนแรก ตามคำสั่งกรมยุทธนาธิการ ที่ 212/8708 ลงวันที่ 12 กันยายน รัตนโกสินทรศก 125 เรื่อง ตั้งกรมเสปียงพาหนะและกรมพระธรรมมูญทหารบก ภายหลังจากมีการแต่งตั้งอัยการทหารคนแรกแล้ว อัยการทหารก็ได้รับการพัฒนา โดยตลอดทั้งในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาค โดยปี พ.ศ. 2475 กรมพระธรรมมูญ ได้แบ่งกิจการออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกที่ 1 มีหน้าที่ทางอัยการทหาร และแผนกที่ 2 มีหน้าที่ทางศาลทหาร ต่อจากนั้นในปี พ.ศ. 2526 ได้เปลี่ยนชื่อแผนกที่ 1 เป็นกองอัยการทหาร และเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2526 ได้เปลี่ยนชื่อกองอัยการทหารเป็น สำนักงานอัยการทหาร มีหน้าที่เกี่ยวกับอัยการทหาร และนายทหารพระธรรมมูญ สนับสนุน ควบคุมและฝึกอบรมทางวิชาการในหน้าที่อัยการทหาร และนายทหารพระธรรมมูญ ซึ่งสังกัดกระทรวงกลาโหม รวมทั้งพนักงานอัยการและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้รับแต่งตั้งเป็นอัยการทหารในเวลาไม่ปกคิมิหน้าที่อัยการทหาร

เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ กับในวันเดียวกันนั้น ก็ได้มีการตั้งอัยการฝึกหัดพร้อมกับจัดตั้งฝ่ายอุทธรณ์และฎีกาขึ้น เป็นส่วนราชการสังกัดสำนักงานอัยการทหาร อีกด้วย ต่อมาใน พ.ศ. 2552 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงอัตราการจัดเฉพาะกิจหมายเลข 0500 ของสำนักงานอัยการทหารให้มีหน้าที่เฉพาะเกี่ยวกับอัยการทหารเท่านั้น ไม่รวมถึงนายทหารพระธรรมนูญ ดังเช่นแต่ก่อน พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร กำหนดให้ศาลทหารใช้วิธีพิจารณาคดีตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับก่อน ซึ่งถ้าไม่มี จึงจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ และถ้าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มี จึงให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม ซึ่งพอสรุปได้ว่า กรณีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไปกระทำความผิดอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารนั้น ถ้าผู้เสียหายไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร จะต้องไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อสอบสวน แล้วส่งสำนวนคดีให้อัยการทหารเป็นผู้ฟ้องคดีในศาลทหาร แต่ถ้าผู้เสียหายเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารก็อาจแต่งตั้งทนายความ หรือทนายทหาร เพื่อฟ้องคดีต่อศาลทหารเองได้ หรือในบางกรณี ผู้บังคับบัญชาจะแต่งตั้งกรรมการสอบสวน หรืออาจให้อัยการทหาร นายทหารพระธรรมนูญหรือนายทหารสัญญาบัตรเป็นผู้สอบสวนเมื่อสอบสวนเสร็จแล้ว จึงส่งสำนวนคดีไปให้อัยการทหารเพื่อฟ้องคดีต่อศาลทหารต่อไป

2.3.6.2 เขตอำนาจอัยการทหาร

อัยการทหารที่ประจำ ณ ศาลทหารแห่งใด จะมีเขตอำนาจของศาลทหารแห่งนั้น ๆ ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตอำนาจศาลมณฑลทหาร เว้นแต่ศาลทหารกรุงเทพมีเขตอำนาจไม่จำกัดพื้นที่ ปัจจุบัน มีศาลมณฑลทหาร 29 แห่ง มีอัยการทหารประจำอยู่ ณ ศาลทหารที่เปิดทำการรวม 30 แห่ง (รวมศาลทหารกรุงเทพ) และยังมีศาลมณฑลทหาร อีก 5 แห่ง ที่ยังไม่เปิดทำการ⁹

⁹ พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตอำนาจศาลมณฑลทหาร พ.ศ. 2558.

2.4 หลักการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

2.4.1 หลักการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลไทย

2.4.1.1 วิวัฒนาการการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของไทย

ก่อนการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5 เป็นระบบหลายศาล ซึ่งมีการชี้ขาด อำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยกรมประทับตรารับฟ้อง

หลังการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5 เป็นระบบ 2 ศาล โดยมีศาลสูงสุดศาลเดียว ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยศาลที่รับฟ้องคดี

หลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2494 เป็นระบบศาลคู่ มีศาลสูงสุด 2 ศาล ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยังคงใช้ระบบเดิมคือศาลที่รับฟ้องคดี

หลังการปฏิรูปการเมือง 2540 เป็นระบบหลายศาล มีศาลสูงสุด 3 ศาล ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยเปลี่ยนระบบใหม่ คือ ให้ศาลที่รับฟ้องคดีกับศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจวินิจฉัยกันก่อน หากมีปัญหาจึงเสนอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางนี้¹⁰

ยุคสมัย	ระบบศาล	การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
ก่อนการปฏิรูปการปกครอง สมัย ร.5	หลายศาล	กรมประทับตรารับฟ้อง
หลังการปฏิรูปการปกครอง สมัย ร.5	2 ศาล โดยมีศาลสูงสุดศาลเดียว	ศาลรับฟ้องคดี
หลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2494	ศาลคู่ มีศาลสูงสุด 2 ศาล	ศาลที่รับฟ้องคดี
หลังการปฏิรูปการเมือง ปี พ.ศ.2540	หลายศาล มีศาลสูงสุด 3 ศาล	ศาลที่รับฟ้องคดีกับศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจวินิจฉัยกันก่อน หากมีปัญหา จึงเสนอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

¹⁰ ราชฤทธิ์ นิลสนธิ. (2556). ระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล. *Assumption University Law Journal*, 2(4). หน้า 33 – 34.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 188 บัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร การที่มีหลายศาลดังกล่าวอาจทำให้เกิดการขัดแย้งกันเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่าง ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหารหรือศาลอื่น ในมาตรา 192 จึงได้บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร ให้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด หัวหน้าสำนักตุลาการทหาร และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกไม่เกินสี่คนตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นกรรมการหลักเกณฑ์และวิธีการชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจระหว่างศาลตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากมาตราดังกล่าวปัจจุบันมีกฎหมายรองรับ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ขึ้น โดยมีสาระสำคัญเป็นจัดให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ ระหว่างศาลขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลต่อไป

2.4.1.2 การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลไทยในปัจจุบัน การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่าง ศาลไทยในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาล ซึ่งก็คือกรณีที่เกิดการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร กับกรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาล ภายในองค์กรศาลเดียวกัน ซึ่งก็คือ การขัดกันของเขตอำนาจศาล ในระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน และการขัดกันของเขตอำนาจศาลระหว่างศาลปกครองด้วยกัน

(1) กรณีการขัดกันของเขตอำนาจศาล ในระหว่างศาลปกติธรรมดา เป็นกรณีที่เกิดการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร ในขอบเขต 2 เรื่องคือ อำนาจศาลในการพิจารณาคดีขัดกันทั้งก่อนรับฟ้องหรือหลังจากรับฟ้องแล้ว ตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ซึ่งมาตรา 13 และมาตรา 15 กับอำนาจ แห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลขัดกันตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 14 ซึ่งการขัดกันของเขตอำนาจศาลสามารถเกิดการขัดกันของเขตอำนาจได้ 2 คู่กรณี คือ ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง และระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลทหาร ส่วนการขัดกันของเขตอำนาจ ระหว่างศาลปกครองกับศาลทหารนั้น ไม่มีการแก้ปัญหาของเขตอำนาจศาล ในระหว่างศาลของไทยได้กำหนดให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลขึ้นมาแบบเดียวกับของประเทศฝรั่งเศสและกำหนดขั้นตอนการแก้ไขปัญหาดังนี้

1) ให้ศาลที่รับฟ้องหรือศาลที่ส่งความเห็นมีความเห็นก่อนว่ามีคดีอยู่ในเขตอำนาจของตนหรือไม่

2) เมื่อศาลที่รับฟ้องมีความเห็นประการใดแล้วให้ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจหรือศาลที่รับความเห็นให้ความเห็นว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจหรือไม่

3) ผลของความเห็นระหว่าง 2 ศาลสามารถแยกผลได้ 2 ประการดังนี้

ประการแรก หากทั้งสองศาลมีความเห็นตรงกันว่า ศาลใดศาลหนึ่ง มีอำนาจศาลนั้นย่อมมีเขตอำนาจเหนือคดี ซึ่งเกิดขึ้นได้ 2 แบบ คือ เมื่อศาลที่รับฟ้องมีความเห็นว่า ตนมีเขตอำนาจและศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่าศาลมีเขตอำนาจมีความเห็นฟ้องด้วย กับเมื่อศาลที่รับฟ้อง มีความเห็นว่าตนไม่มีเขตอำนาจและเห็นว่าศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจนั้นมีเขตอำนาจ ซึ่งศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจมีความเห็นฟ้องด้วยว่า ตนมีเขตอำนาจ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10 (1) (2)

ประการที่สอง หากทั้งสองศาลมีความเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งสามารถ เกิดขึ้นได้ 2 แบบ คือ เมื่อทั้งสองศาลต่างมีความเห็นในทางรับ (positive) ว่าตนมีเขตอำนาจ กับเมื่อทั้งสองศาลต่างมีความเห็นในทางปฏิเสธ (negative) ว่าตนไม่มีเขตอำนาจกรณีเช่นนี้ต้องส่งเรื่องให้ คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10 (3)

(2) กรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกันเป็นกรณีที่ศาลยุติธรรมด้วยกันเองเกิดการขัดกันเรื่องของเขตอำนาจศาล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ การขัดกันระหว่างศาลธรรมดาด้วยกัน และ กรณีการขัดกันระหว่างศาลธรรมดา กับศาลชำนาญพิเศษ

1) ในกรณีการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลธรรมดาด้วยกัน ศาลซึ่งรับฟ้องคดีนั้น ว่าย่อมเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลตนหรือไม่ เว้นแต่กรณีการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาล กับศาลเยาวชนและครอบครัวที่ต้องเสนอให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยตามพระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 11

2) ในกรณีของการขัดเรื่องเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลธรรมดา กับศาลชำนาญพิเศษ ผู้ที่มีอำนาจวินิจฉัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ¹¹

¹¹ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2555). *คู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลอื่นขัดกัน*. หน้า 64 – 72.

กลุ่มแรก ให้ประธานศาลเป็นผู้วินิจฉัยคือ กรณีการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาลกับศาลภาษีอากรกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากร และวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 10 วรรคสอง หรือกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 9 หรือกับศาลล้มละลายกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคแรก

กลุ่มที่สอง ให้อธิบดีศาลชำนาญพิเศษเป็นผู้วินิจฉัยซึ่งมีกรณีเดียว คือ กรณีการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาลกับศาลแรงงานตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 9 วรรคสอง ที่ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง เป็นผู้วินิจฉัย

(3) กรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลระหว่างศาลปกครองด้วยกัน ให้ศาล ซึ่งรับฟ้องคดีนั้นไว้ย่อมเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยคดีอยู่ในเขตอำนาจศาลใดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 47 วรรคสาม

2.4.2 การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลในต่างประเทศ

หลักกฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่จะเป็นระบบหลายศาลหรือที่เรียกว่าระบบศาลคู่ จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอำนาจของศาลขัดกันระหว่างศาลต่างๆ ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่คาบเกี่ยวกัน ซึ่งระบบศาลในต่างประเทศได้กำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในแต่ละประเทศจะกำหนดมาตรการแตกต่างกันไป

2.4.2.1 ระบบของประเทศฝรั่งเศส

ศาลในประเทศฝรั่งเศส¹² จัดเป็นระบบศาลคู่โดยมีศาลยุติธรรมและศาลปกครอง แยกจากกันในการพิจารณาคดี กรณีเรื่องของอำนาจของศาลขัดกันย่อมจะเกิดขึ้นระหว่างศาลทั้งสองนี้เสมอ โดยแบ่งปัญหาออกเป็น 2 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

(1) กรณีที่ศาลยุติธรรม และศาลปกครองต่างมีความเห็นว่าคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด อันเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของตนที่จะพิจารณาพิพากษาได้

(2) กรณีที่ศาลยุติธรรม และศาลปกครองต่างมีความเห็นว่าคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด อันเป็นเรื่องเดียวกัน มิได้อยู่ในอำนาจของตนและต่างก็ไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น

ทางแก้ไข เมื่อปี ค.ศ. 1832 ประเทศฝรั่งเศสจึงได้ตั้งศาลสูง อนุญาตตุลาการพิเศษซึ่งมีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดในคดีเรื่องอำนาจศาลยุติธรรมกับศาลปกครองขัดกัน โดยหลักกฎหมายเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้ยกข้อขัดกันนี้ขึ้นอ้าง คือ ร้องว่าคดีซึ่งศาลยุติธรรมศาลใดศาลหนึ่ง

¹² ราชฤทธิ์ นิลสนิท. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 11 – 13.

พิจารณาอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง (เห็นได้ว่าเรื่องอำนาจขัดกันนี้ย่อมไม่ใช่ศาลยุติธรรมเป็นผู้ยกขึ้นอ้าง) เมื่อศาลยุติธรรมได้งดการพิจารณาไว้แล้ว จึงเสนอเรื่องอำนาจศาลขัดกัน ไปยังศาลสูงพิเศษ ซึ่งประกอบด้วยกรรมการหลายนาย มีเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน ผู้พิพากษาศาลสูงยุติธรรมสามนายซึ่งบรรดาผู้พิพากษาในศาลสูงยุติธรรมทั้งหมดที่แต่งตั้งมา กับ กรรมการอีกสองนาย (ผู้ช่วยกรรมการสองนาย) เลือกจากผู้พิพากษาที่กล่าวมาแล้ว การเลือกกรรมการนี้ สามปีเลือกกันใหม่ครั้งหนึ่งและองค์คณะของศาลนี้มีกรรมการห้า นาย

ต่อมาปัญหาเรื่องอำนาจศาลขัดกันได้เพิ่มปัญหาอีกประเภทหนึ่งขึ้นมา ดังนั้น คดีที่จะเข้าสู่การวินิจฉัยของศาลดังกล่าว มีดังนี้

1) ความขัดกันในเชิงรับ กล่าวคือ ศาลยุติธรรม และศาลปกครอง ต่างอ้างว่ามีอำนาจพิจารณา เนื่องจากในอดีตศาลยุติธรรมเข้ามาก้าวล่วงการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายปกครอง ฝรั่งเศสจึงได้มีกฎหมายห้ามศาลยุติธรรมพิจารณาคดีปกครอง คดีประเภทนี้จึงเกิดจากการที่ฝ่ายบริหารโต้แย้งว่า คดีที่ฟ้องศาลยุติธรรมไม่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม แต่เป็นคดีปกครองควรอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง สาเหตุที่มีคดีประเภทนี้จึงสืบเนื่องจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ของฝรั่งเศส

2) ความขัดขัดในเชิงปฏิเสธ คดีประเภทนี้เป็นกรณีที่ตั้งศาลยุติธรรม และศาลปกครองต่างปฏิเสธว่าคนไม่มีอำนาจเหนือคดีนั้น และเห็นว่าเป็นคดีนั้นอยู่ในอำนาจของอีกศาลหนึ่ง

3) คำวินิจฉัยของศาลขัดกัน (The Tribunal des Conflicts) คดีประเภทนี้เกิดขึ้นในช่วงหลัง เนื่องจากศาลทั้งสองต่างมีอำนาจในการวินิจฉัยคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลตนเมื่อศาลทั้งสองมีคำวินิจฉัยถึงที่สุดแล้วเนื้อหาของคำวินิจฉัยขัดกัน ฝรั่งเศสจึงให้ศาลขัดกัน (The Tribunal des Conflicts) มีอำนาจเหนือคดีประเภทนี้ด้วย คดีตัวอย่างที่เกิดขึ้นในฝรั่งเศส (คดี ROSAY) รถยนต์ของเอกชนกับรถยนต์ของหน่วยงานราชการชนกัน โจทก์ซึ่งเป็นผู้โดยสารรถยนต์ของเอกชนฟ้องคนขับรถต่อศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมยกฟ้องโดยเห็นว่า คนขับไม่ประมาท โจทก์จึงฟ้องหน่วยงานราชการต่อศาลปกครอง ศาลปกครองยกฟ้องโดยเห็นว่าคนขับรถของหน่วยงานราชการนั้นไม่ประมาท ผลที่ตามมาคือผู้เสียหายไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย จากคดีดังกล่าวทำให้ฝรั่งเศสได้ออกกฎหมายกำหนดให้คดีประเภทนี้อยู่ในอำนาจของศาลขัดกัน (The Tribunal des Conflicts)

2.4.2.2 ระบบของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

ระบบศาลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน¹³ ใช้ระบบศาลคู่ขนานกัน โดยแบ่งศาลออกเป็น 5 ประเภท คือ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร และศาลสังคม โดยมีศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลเอกเทศต่างหาก สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้แยกเรื่องอำนาจศาลขัดกันออกจากเรื่องคำพิพากษาขัดกันหรือไม่สอดคล้องกัน อาจแยกพิจารณาได้เป็นสองเรื่อง

(1) เขตอำนาจขัดกัน

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันแก้ปัญหาโดยศาลที่รับคดี ในครั้งแรกเห็นว่าคดีนั้นไม่อยู่ในอำนาจของศาลตน ศาลนั้นต้องวินิจฉัยว่าคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด ก็ให้คู่ความไปยื่นฟ้องยังศาลนั้น เมื่อศาลที่ได้รับคดีครั้งที่สองเห็นว่าอยู่ในเขตอำนาจของตนก็ต้องรับคดีไว้ แต่ถ้าเห็นว่าไม่อยู่ในเขตอำนาจของตนจะส่งกลับไปยังศาลที่รับคดีครั้งแรกไม่ได้ แต่ถ้าเห็นว่าคดีดังกล่าว ควรอยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น ก็สามารถส่งต่อไปยังศาลอื่นได้ ตัวอย่าง โจทก์ยื่นฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม ถ้ามีปัญหาว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมหรือไม่ โดยคู่ความโต้แย้งเข้ามา ศาลยุติธรรมต้องวินิจฉัยว่าคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรมหรือไม่ ถ้าศาลยุติธรรมวินิจฉัยว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลเป็นอันยุติ ศาลยุติธรรมพิจารณาต่อไปได้ แต่ถ้าศาลยุติธรรมเห็นว่า คดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลแรงงาน ศาลยุติธรรมก็จะให้คู่ความไปฟ้องคดีนี้ยังศาลแรงงาน กรณีนี้ศาลแรงงานจะปฏิเสธว่าคดีดังกล่าวไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลตนไม่ได้ ต้องรับพิจารณาคดีนั้น เว้นแต่ศาลแรงงานเห็นว่าคดีนั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจตนแต่เห็นว่าควรอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ก็มีอำนาจให้คู่ความไปฟ้องศาลต่อศาลปกครองได้แต่จะส่งคืนไปยังศาลยุติธรรมไม่ได้ ดังนั้นในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจึงสามารถแก้ไขปัญหา อำนาจศาลขัดกันโดยวิธีการดังกล่าวได้ จึงไม่มีศาลสำหรับการพิจารณาคดีขัดกัน

(2) คำวินิจฉัยของศาลถึงที่สุดขัดกัน

เป็นกรณีที่แต่ละศาลได้มีคำวินิจฉัยแล้ว คดีได้มีการอุทธรณ์ ฎีกา จนถึงศาลสูงสุด คือ ศาลระดับสหพันธรัฐ ซึ่งศาลมีปัญหาวินิจฉัยขัดกัน รัฐธรรมนูญของสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมันจึงได้บัญญัติใน มาตรา 45 (3) โดยมีหลักการว่าเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกภาพ ของคำพิพากษาของศาลทั้งหลายก็ให้จัดตั้งองค์คณะร่วม (ไม่ใช่ศาล) ขึ้นมาวินิจฉัย ส่วนรายละเอียด ให้ตราเป็นกฎหมายของสหพันธรัฐว่าด้วยการนี้ องค์คณะร่วมรวมทั้งสิ้น 9 คน ประกอบด้วยประธานศาลของทั้ง 5 ศาล หัวหน้าคณะของศาลเจ้าของเรื่อง 1 คน หัวหน้าคณะของศาลหนึ่ง 1 คน องค์คณะที่

¹³ ราชฤทธิ์ นิลสนิท. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 15 - 28.

คัดเลือกมาจากศาลเจ้าของเรื่อง 1 คน และองค์คณะที่คัดเลือกมาจากศาลหนึ่ง 1 คน องค์คณะร่วมดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่พิจารณาว่าควรถือแนวคำวินิจฉัยใดเป็นบรรทัดฐานที่จะใช้ถือปฏิบัติร่วมกันทั้ง 5 ศาล

นอกจากนี้ตามมาตรา 170 ของกฎหมายธรรมนูญศาลยุติธรรม ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

(ก) หากศาลที่ได้รับเรื่องเห็นว่าเรื่องที่ตนรับไต่ถามเป็นเรื่องที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลตน คำวินิจฉัยนั้นย่อมผูกพันต่อศาลอื่นๆ ด้วย

(ข) หากศาลที่ได้รับเรื่องไว้ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องนั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลตน และเห็นว่าเรื่องดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจตามที่ตนระบุไว้ ในกรณีนี้ให้ศาลที่ถูกกำหนดโดยศาลแรกผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาลแรก ถ้าศาลที่มีอำนาจมีมากกว่า 1 ศาล ให้ตั้งโจทก์หรือผู้ร้องเป็นผู้เลือกกว่าบุคคลนั้นจะฟ้อง หรือยื่นคำร้องยังศาลใด หากบุคคลนั้นไม่เลือก ให้ศาลเป็นผู้กำหนดว่าศาลใดเป็นศาล ที่มีเขตอำนาจในเรื่องนั้น ในกรณีนี้ให้ศาลนั้นผูกพันตามคำวินิจฉัย ของศาลแรก

(ค) คำวินิจฉัยของศาลดังกล่าวข้างต้น อาจถูกโต้แย้งได้ คู่ความในคดีมีสิทธิที่จะโต้แย้งการวินิจฉัยกำหนดศาลที่มีเขตอำนาจได้ หากคำวินิจฉัยของศาลที่กำหนดเขตอำนาจ ได้อนุญาตให้ทำการโต้แย้งได้ แต่อย่างไรก็ตาม คู่ความอาจทำการโต้แย้งคำวินิจฉัยของศาลได้ หาก ปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อคดีนั้น หรือเป็นกรณีที่คำวินิจฉัยของศาลนั้น แตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ ข้อสังเกต ระบบศาลในต่างประเทศไม่มีปัญหาการขัดแย้งกัน ในอำนาจ ของศาลทหารเลย

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญา

แนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาแต่เดิมนั้นเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย ต่อมาเมื่อสังคมมีการพัฒนามากขึ้นจึงเกิดแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน เพราะความผิดอาญาไม่เพียงแต่เฉพาะตัวผู้เสียหายเท่านั้นที่ได้รับความเสียหายแต่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสมาชิกในสังคมด้วย และมีการพัฒนาต่อมาเป็นลำดับตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมจนเกิดเป็นแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐเพื่อป้องกันการแก้แค้นหรือข้อพิพาทที่ขยายขอบเขตจากการที่เอกชนระงับข้อพิพาทด้วยกันเองเพราะมีแนวความคิดว่าความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคมหรือมหาชน รัฐจึงมีหน้าที่ควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังนั้นแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาจึงอาจแบ่งออกได้เป็น 3 หลัก คือ หลักการดำเนิน

คดีอาญาโดยผู้เสียหาย หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน และหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution)

ในสมัยโบราณ เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นล้วนแต่ให้เอกชนเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและเป็นผู้ควบคุมอาชญากรรมในสังคม เอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายจึงเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ฟ้องร้อง ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเอง ตลอดจนเสาะหาและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อที่จะพิสูจน์ว่าผู้ที่ยื่นฟ้องร้องนั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง และเพื่อเป็นการแก้แค้นให้สาสมกับการกระทำความผิดที่ผู้กระทำผิดได้ก่อไว้ การควบคุมอาชญากรรมจึงเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายทั้งสิ้น ซึ่งเป็นแนวความคิดที่เอกชนมีบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมือง การดำเนินคดีอาญาจึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่งก็จะดำเนินการทางอาญาเพื่อให้ศาล พิพากษาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายนี้มีลักษณะตรงกับ แนวความคิดของนักปราชญ์ทางกฎหมายแบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งมีความยึดมั่นในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่ารัฐจะทำการล่วงละเมิดมิได้ ดังนั้นรัฐจึงต้องบัญญัติรับรองให้สิทธิแก่ประชาชนในการฟ้องร้องคดีอาญาเมื่อมีความผิดเกิดขึ้น¹⁴

2.5.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนี้เป็นหลักที่เกิดขึ้นก่อนหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และใช้ในกฎหมายอังกฤษ แนวความคิดนี้ถือว่าประชาชนทุกคนมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และเป็นผู้เสียหายโดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้นั้นจะเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งหรือไม่เพราะคดีอาญาเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดได้ หลักนี้สืบเนื่องมาจากแนวความคิดที่ว่าพลเมืองทุกคนต่างมีหน้าที่ช่วยกันรักษากฎหมายและ ระเบียบของบ้านเมืองและต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาสู่ศาล¹⁵ และเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะมีหน้าที่ ป้องกันและปรามปรามการกระทำความผิดอาญาในทุกขั้นตอนของกระบวนการซึ่งได้แก่ ขั้นตอนการสอบสวน สอบสวน การฟ้องร้อง การชี้ขาดตัดสินลักษณะของการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษเท่ากับ

¹⁴ อารยา เกษมทรัพย์. (2537). *การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 10.

¹⁵ กุลพล พลวัน. (2529). ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอัยการในประเทศไทย. *วารสารอัยการ*, 9(101). หน้า 78.

เอกชนคนหนึ่งฟ้องเอกชนอีกคนหนึ่ง โจทก์กับจำเลยจึงมีฐานะเท่าเทียมกันทำนองเดียวกับ โจทก์จำเลยในคดีแพ่งมีผลให้ เกิดระบบการถามค้าน (Cross-Examination) ซึ่งเป็นระบบการต่อสู้คดีเพื่อทำลายน้ำหนักพยาน ส่วนศาล ต้องวางเฉย (Passive) มีหน้าที่เพียงควบคุมการต่อสู้มิให้ผิดกติกาท่านั้น ดังนั้นประชาชนจึงเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ (Anyone May Prosecute) ระบบนี้ ประชาชนจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพสูงมาก เนื่องจากประชาชนต้องผ่านการต่อสู้อย่างยากลำบากเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพ จนทำให้มีแนวโน้มในทางความคิดที่ปฏิเสธอำนาจรัฐ ไม่ยอมรับอำนาจรัฐที่เป็นผู้ควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง แม้ว่าอังกฤษจะพบปัญหาในการให้ประชาชนเป็นผู้ฟ้องคดี ต่อมามีการจัดตั้ง The Crown Prosecution Service (CPS) ในปี ค.ศ. 1986 ซึ่งเป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาโดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ Director of Public Prosecutions (D.P.P.) เพื่อควบคุมการดำเนินคดีอาญา ของประชาชนแต่บทบาทในการดำเนินการฟ้องร้องก็ยังคงอยู่กับประชาชนเป็นหลัก¹⁶

2.5.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)

เป็นแนวความคิดที่ถือว่าความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคมหรือมหาชนและทำลายความสงบสุข ของส่วนรวมซึ่งรัฐมีหน้าที่ดูแลรักษา ดังนั้นสังคมหรือมหาชนเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย รัฐจึงต้องเป็นผู้ดำเนินการในทางเอาผิดต่อผู้กระทำความผิดนั้น ส่วนเอกชนไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหาย การควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองจึงเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยมีเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินคดีอาญา การดำเนินคดีอาญาไม่มีลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคู่ความสองฝ่ายอย่าง เช่นการดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษ โดยศาล อัยการหรือ ทนายมีหน้าที่ค้นหาความจริงจะไม่จำกัดอยู่กับรูปแบบพิธีอย่างประเทศอังกฤษ การค้นหาความจริงมีเพียงการใช้วิธีการที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาตกเป็น “กรรมในคดี”¹⁷ ไม่ได้เท่านั้น ทั้งนี้ไม่ต้องคำนึงว่าผู้เสียหายหรือเจ้าทุกข์ จะมีความประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษหรือไม่ การดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการตามระบบอัยการที่สมบูรณ์นั้น การสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ พนักงานอัยการ จึงเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้อง ส่วนตำรวจเป็นเพียงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการ เท่านั้น หลักการของระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมีลักษณะที่ตรงกับแนวความคิดตามแบบอรรถประโยชน์ นิยมที่ถือว่าความผิดทางอาญานั้นเป็นความผิดต่อสังคมหรือต่อรัฐ ดังนั้นรัฐจึงมีส่วนได้เสียและมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดดังกล่าว เนื่องจากถือว่ารัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม รวมทั้งมีหน้าที่ป้องกันมิให้มี

¹⁶ John Sparack.. (1992). *Emmins on Criminal Procedure*. fifth edition. Worcester: Blackstone Press. pp. 4 – 23.

¹⁷ คณิต ฒ นคร. (2520). อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา. *วารสารนิติศาสตร์*, 9(2). หน้า 133.

การกระทำผิดเกิดขึ้นด้วย โดยรัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวกยุติธรรม คดีอาญาจึงไม่ใช่ เป็นเรื่องระหว่าง คู่ความเพราะรัฐอยู่ในฐานะเป็นผู้รักษากฎหมายและอำนวยความสะดวกยุติธรรมจึงไม่ถูกมองว่าเป็น คู่ความกับประชาชนในรัฐได้เลย¹⁸

อย่างไรก็ตาม ในระบบนี้รัฐก็ไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่เพียงผู้เดียวมีการ ผ่อนคลายให้เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้บ้างในบางกรณีโดยจำกัดประเภทคดีและ ฐานความผิดไว้ประเทศที่ใช้ระบบนี้ ได้แก่เยอรมัน และญี่ปุ่น ส่วนฝรั่งเศสไม่เปิดโอกาสให้เอกชน ฟ้องคดีอาญาได้เอง แต่ผู้เสียหายอาจฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเพื่อบังคับให้พนักงานอัยการ ฟ้องคดีอาญาได้¹⁹

¹⁸ คณิต ฒ นคร. (2538). วิธีพิจารณาความอาญาไทย:หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน. *วารสารนิติศาสตร์*, 15(3). หน้า 6.

¹⁹ โกลแมน ภัทรภริมย์. (2526). “*อัยการฝรั่งเศส*”ระบบอัยการสากล. กรุงเทพฯ: กองทุนสวัสดิการ ศูนย์บริการทาง วิชาการกรมอัยการ. หน้า 87.